

Kommentarer til ny forskrift om fiske i Randsfjorden med tilløpselver og -bekker, Jevnaker, Gran, Søndre Land og Nordre Land kommuner

Fiskeforholdene i Randsfjorden

Fiskesamfunnet i Randsfjorden er sammensatt av 11 fiskearter, hvorav ørret, sik, røye, åbbor og gjedde har interesse som fiskeobjekter.

Ørreten i Randsfjorden er typisk storørret, med eksemplarer over 10 kg. Ørretbestanden i innsjøen består av flere stammer som gyter i forskjellige tilløpselver til Randsfjorden. De ulike stammene er forskjellig i flere karaktertrekk, som f.eks. størrelse, vekst og aldersstruktur. Ørretungene oppholder seg i gyteelvene 1-5 år før de vandrer ut i Randsfjorden. I Randsfjorden lever ørreten av fisk, og den får en kraftig vekstøkning som først stagnerer når ørreten blir gytemoden. De ulike stammene blir gytemodne ved forskjellig alder og størrelse. Dokkaørreten, som er den mest storvokste av ørretstammene, blir seint kjønnsmoden og oppnår størrelser på over 10 kg, mens de øvrige stammene blir tidligere kjønnsmodne ved mindre fiskestørrelse. Av ørreten som gyter i Vigga blir f.eks. hovedmengden gytemodne i 4 - 5 års-alderen, ved 30 - 55 cm lengde.

Røya i Randsfjorden er i stor grad fiskespisende, og deler av bestanden når svært stor størrelse. Det er registrert eksemplarer opp mot 10 kg, og trolig er røya i Randsfjorden den mest storvokste røyebestanden i landet. Den store røya i Randsfjorden gyter på avgrensede områder i selve innsjøen på relativt grunt vann. Den storvokste røya har et livsløp mye likt det en finner hos storørreten, noe som gjør den like utsatt for overbeskatning.

De øvrige fiskeartene i Randsfjorden har ikke hatt spesielt behov for beskyttelse mot beskatning. Med unntak av gjedde er disse artene generelt lite sårbare for hard beskatning. Sik og krøkle er de dominerende artene. Siken i Randsfjorden består av flere stammer. Noen gyter i selve innsjøen, mens andre gyter i tilløpselver, hvorav Dokka-Etna er den viktigste.

Interessen for fisket etter storørreten i Randsfjorden er stor. Ørreten beskattes med garnfiske både i Randsfjorden og i Dokka-Etna i forbindelse med gytevandringen. I tillegg er det et aktivt sportsfiske etter ørreten, med dorging i Randsfjorden og stangfiske i elvene. Også den store røya i Randsfjorden er et høyt verdsatt fiskeobjekt for mange. Tidligere ble den hovedsakelig fanget på garn, men i de senere år har en del fiskere begynt å dorge målrettet etter stor røye. Sikfisket var tidligere det viktigste fisket i Randsfjorden, og hadde økonomisk betydning for flere fiskere. Siken ble hovedsakelig beskattet med flytegarn i Randsfjorden og med not og håv i Dokka-Etna i gytetiden. Omfanget av sikfisket i Randsfjorden avtok imidlertid, noe som medført en redusert størrelse og kvalitet på siken. De siste årene har det imidlertid blitt gjennomført et aktivt tynningsfiske, og kvalitet og størrelse er igjen på tur oppover. I dag er siken i Randsfjorden relativt småvokst, og det er liten interesse for fisket.

Bakgrunn for forskriftsrevisjonen

Storørretbestandene i Norge vurderes som nasjonalt verneverdige. Direktoratet for naturforvaltning fikk utarbeidet et eget forslag til forvaltningsplan for storørret (Garnås et al. 1996), og det er nå nylig levert et forslag fra Miljødirektoratet til ny «Strategi for bevaring og utvikling av bestander av storørret». Her foreslås det at Randsfjorden blir utpekt som nasjonalt storørretvassdrag, noe som

fordrer en enda bedre forvaltning og et vern av ørretbestandene i vassdraget. I tillegg har Randsfjorden en unik og storvokst røyebestand som det er viktig å ta vare på.

Storørretbestandene er generelt svært utsatt for overbeskatning som en følge av at de blir kjønnsmodne først ved høy alder og stor størrelse, slik at de er utsatt for fangst i flere år før første gyting. Gytevandringene og konsentrasjonen av fisk på gyteplassene gjør den dessuten lett å fange dersom det ikke er restriksjoner i redskapsbruk, fisketider og -steder. Storørretens størrelse gjør den dessuten til svært attraktive fiskeobjekt, som er fullt på høyde med laks og sjøørret.

For å beskytte storørrestammene mot overbeskatning er det i forslaget til forvaltningsplan for storørret og i forslag til ny «Strategi for bevaring og utvikling av bestander av storørret» gitt følgende tilrådning:

Alle storørrestammer bør beskyttes av en lokalt tilpasset, offentlig fiskeforskrift. Det må vurderes om det er behov for revisjon av eksisterende forskrifter, og det må fastsettes forskrift hvis slik ikke finnes.

KLD har videre gitt Miljødirektoratet i oppdrag å iverksette fiskereguleringstiltak med virkning senest fra 1. juni 2020 for å beskytte storørrestander i Norge.

Miljødirektoratet har videreført oppdraget til Fylkesmennene i brev av 11.06.19. For å styrke storørrestandene bes fylkesmennene vurdere tiltak med henhold til:

- Redskapsbegrensninger, fredningstider, fredningssoner, kvote- og størrelsesbegrensninger i fisket. Det innebærer at fisket kan foreslås regulert i både innsjø og elv.
- Regulering av fisket på storørretens byttefisker i både innsjø og elv.

Storørrestandene i Norge vurderes som nasjonalt verneverdige, og Direktoratet for naturforvaltning har fått utarbeidet et eget forslag til forvaltningsplan for storørret (Garnås et al. 1996). Storørrestandene er generelt svært utsatt for overbeskatning som en følge av at de blir kjønnsmodne først ved høy alder og stor størrelse, slik at de er utsatt for fangst i flere år før første gyting. Gytevandringene og konsentrasjonen av fisk på gyteplassene gjør den dessuten lett å fange dersom det ikke er restriksjoner i redskapsbruk, fisketider og -steder. Storørretens størrelse gjør den dessuten til svært attraktive fiskeobjekt, som er fullt på høyde med laks og sjøørret. For å beskytte storørrestammene mot overbeskatning er det i forslaget til forvaltningsplan for storørret gitt følgende tilrådning:

”Alle storørrestammer bør beskyttes av en lokalt tilpasset, offentlig fiskeforskrift. Det må vurderes om det er behov for revisjon av eksisterende forskrifter, og det må fastsettes forskrift hvis slik ikke finnes.”

Den storvokste røyebestanden i Randsfjorden er svært spesiell, og representerer minst like stor verneverdi som storørrestanden i vassdraget. I og med at røya når like stor størrelse og har like langt livsløp som storørreten, er den også like sårbar for overbeskatning som storørreten. Dersom noen starter hard garnbeskatning av røya på gyteplassene må en forvente at dette vil medføre en kraftig reduksjon av bestanden.

Tidligere fiskeforskrifter for Randsfjorden med ifallende elver og bekker ble fastsatt av fylkesmannen 1. mars 2003. Ørrestammen som gyter i Dokka og Etna er i mindre grad enn de øvrige ørrestammene i Randsfjorden skjermet mot garnfiske i forbindelse med gytevandringen. Det har særlig vært bestemmelsene for fisket i Dokka-Etna, Randsfjordens nordende og Flubergsundet som har vært diskutert. Det har derfor vært avholdt Teamsmøter med berørte

grunneierorganisasjoner/grunneiere i disse områdene og Etnedal, Nordre- og Søndre Land kommuner for å få innspill og synspunkter på utforming av forskriftene.

Generelt om den nye forskriften

Forskriftenes intensjon er å gi ørretbestanden og røyebestanden økt beskyttelse mot overbeskatning, samtidig som den ikke skal være til hinder for en rasjonell utnyttelse av de andre fiskebestandene i innsjøen. Et generelt hovedelement i forskriften er at ørreten og røya skal skjermes mot beskatning under gytevandring og under gytingen. I tillegg er det satt begrensninger i bruk av redskap som er særlig effektiv på stor ørret og røye.

Forvaltningen av fiskesamfunn som er sammensatt av flere arter er komplisert. Mens ørretbestanden og røyebestanden er tynn og storvokst og trenger beskyttelse mot overbeskatning, er siken tallrik og tåler aktiv beskatning. De betydelige forskjellene i fiskestørrelse hos de ulike ørretstammene i Randsfjorden kompliserer det hele ytterligere. Dette gjør det nødvendig å utforme fiskereglene utfra en avveining mellom det som er ideelt for de ulike ørretstammer og ønske om muligheter for rasjonell beskatning av de andre fiskeartene.

Ørretens vandring mellom Randsfjorden og de ulike gyteelvene og røyas bruk av et avgrenset gyteområde medfører i tillegg behov for lokale særbestemmelser og unntak. Det har vært stort fokus på å lage reglene enklest mulig, men alt dette fører likevel til at fiskeforskriftene nødvendigvis må bli relativt detaljerte og kompliserte, for at ørret- og røyebestanden skal kunne beskyttes uten å skape uheldige og unødvendige hindringer i utøvelsen av fiske. Det er imidlertid i hovedsak bestemmelsene for fiske med bundne redskaper som er kompliserte. Dette fisket utøves i hovedsak av fiskere som er lokalkjente i det området de fisker, og som enkelt bør kunne sette seg inn i de bestemmelser som gjelder for det sted og den redskapsstypen de benytter.

Forslaget til ny forskrift innebærer økt beskyttelse av ørret og storrøye mot beskatning. Hovedendringene for å oppnå dette er:

- Økt minstemål for ørret
- Fredning av all naturlig rekruttert ørret mot beskatning fra fiske med stang og håndsnøre i Randsfjorden, Dokka, Etna og Dokka-Etna
- Sterkere begrensninger i fisketid og redskapsbruk ved garnfiske, spesielt nord for Husodden for å skjerme ørret på gytevandring mot Dokka-Etna og på næringsvandring knyttet til krøklas gyting
- Maksimalmål for røye

For sammenligning med forskrifter for tilsvarende innsjøer kan nevnes fiskeforskrifter for Mjøsa, nedre del av Gudbrandsdalslågen og for Tyrifjorden.

Kommentarer til de enkelte paragrafer

§1 Formål

Forskriftens formål er å skjerme storørret og storrøye mot overbeskatning, samt en best mulig bærekraftig forvaltning av øvrige fiskearter.

§ 2. Geografisk virkeområde

Denne paragrafen beskriver i hvilket geografisk område forskriften gjelder. I tillegg har en tatt inn definisjoner på ulike geografiske grenser i Randsfjorden. Disse var i større grad beskrevet i den enkelte paragraf i tidligere forskrift.

§ 3. Redskapsbruk

Redskapsbruken samsvarer med gjeldende forskrift.

§ 4. Fredningsbestemmelser i elver, bekker og ospartier

Osområdet til Gjerdsjøelva og Minneelva er nå tatt inn som fredningsområde. I tillegg er det nå tatt inn i denne paragrafen at i Dokka fra samløpet med Etna og opp til Helvetesfoss er alt fiske med bundne eller faststående redskap forbudt. Dette er kun en presisering og ingen realitetsendring.

§ 5. Fredningssone på gyteplass for røye

Fredningssonen for gyteplasser for røye er nå tatt inn som en egen paragraf. I tillegg til gyteplassen sør for Gullerudelva har en nå laget en fredningssone på gyteplassen nord for Fluberg.

§ 6. Fisket med bundne og faststående redskaper i Randsfjorden sør for sørspissen av Husodden (jf. definisjon i § 2, 2. ledd) og § 7. Fisket med bundne redskaper og faststående redskaper i Randsfjorden nord for sørspissen av Husodden (jf. definisjon i § 2, 2. ledd) og i Dokka-Etna

En av de største endringene i forskriften er at en nå strammer inn på fisket med bunden og faststående redskaper i Randsfjorden. I denne forskriften har en delt inn Randsfjorden i to; dvs, i Randsfjorden sør for Flubergsundet gjelder i stor grad samme regler som i dag med unntak av mengden garn man kan bruke. I Randsfjorden nord for Flubergsundet (fra Sørspissen av Husodden), Dokkadeltaet, og Dokka-Etna er det strammet inn både på tidsrom for fiske og redskapsbruk. Bakgrunnen for denne endringen er at en ønsker å verne dokkaørreten på gytevandring og næringsvandring.

Nord for Husodden

Nord i Randsfjorden, i Dokka-Etna og i Etna foreslås at garnfiske tillates f.o.m. 1. juni t.o.m. 9. juli. Ørret på næringsvandring knyttet til krøklas gyting gjør at en ønsker å begrense beskatningen av ørret på våren. Fra 1. juni tillates garnfiske. Det er satt nedre maskeviddegrense på 35 mm for å unngå bifangst av ørretunger på utvandring fra elva, og det er kun tillatt å bruke 100 meter garnlenke pr båt. Etter 10. juli begynner ørreten på gytevandring oppover Dokkadeltaet, og en ønsker å skjerme ørreten her på sommeren og høsten.

De tillates et begrenset fiske i perioden f.o.m 1. august t.o.m 14. august. Garnfiske er begrenset fra mandag kl. 18.00 til fredag kl. 10.00. Det er ikke tillatt å ha stående garn ute mellom kl 10.00 og 18.00. For dette fisket kan det maksimalt brukes 1 – 2 bunngarn pr. eiendom pr. natt (1 garn inntil 400 m strandlinje og 2 garn for mer enn 400 m strandlinje).

Det er videre innført spesielle begrensninger for garnfiske ved Fluberg bru. Her er det totalforbud mot garnfiske utenfor en avstand fra land på 25 m, fordi dette er en særlig trang passasje.

Sør for Husodden

Sør i Randsfjorden skal bunnsatte garn med høyde over 2 m ha maskevidde mindre eller lik 31 mm som er velegnet for å fange sik, eller større eller lik 63 mm som er egnet for fangst av stor ørret. Dette er ment å skjerme ung vekstkraftig ørret. Tidsperioden for fiske med grove bunn garn med høyde større enn 2 m begrenses.

Det er tillatt å fiske med flyte garn med maskevidder mindre eller lik 31 mm (20 omfar) f.o.m. 1. juli t.o.m. 31. desember, dette fordi man ønsker å beskatte siken i Randsfjorden.

For hele Randsfjorden

For hele Randsfjorden foreslås en innstramning av garnmengde til en garnlengde på 100 m pr. båt med garn med høyde mindre enn 2 m og en garnlengde på 100 m pr. båt med garn med høyde større enn 2 m (totalt 200 m).

Storruse har flere steder vist seg som en effektiv fiskeredskap, bla. til åbbor, sik, gjedde og ørret, og ble tillatt brukt ved forrige revisjon av fiskeforskriftene. Vi finner det riktig å videreføre bruk av storruse i Randsfjorden for å beskatte de ulike kvitfiskartene. Redskapen kan beskatte ørret og røye effektivt, og bestemmelsen om at ørret og røye fanget i storruse skal slippes ut videreføres.

Reguleringen av fisket nord i Randsfjorden er endret en del, og totalt sett forventes endringene å redusere storrusefiskets hindrende virkning på storørretens gytevandring til Dokka og Etna.

Sikfiske i Dokka-Etna i forbindelse med sikens gyting er tillatt som før.

§ 10. Dorgefiske/trolling i Randsfjorden

Ingen redskapsendring i forhold til gjeldende forskrift: Begrensningen på maksimalt 4 sluk/fluor/agn pr. båt er beholdt, og vi har ikke foreslått bestemmelser knyttet til kroksett på sluker/agn.

§ 11. Minstemål og maks mål

Minstestørrelsen for ørret som tillates fanget økes til 50 cm. Dette for sikre at flere individer kommer opp i gytemoden alder.

I tillegg innføres et maksimalmål for røye på 40 cm. Storrøyebestanden i Randsfjorden er svært tynn, og en ser det som svært viktig å ta vare på de store individene.

§ 12. Fredning av ørret med fettfinne (naturlig reprodusert)

Etter innspill fra Randsfjorden fiskeforening foreslås nå å frede all ørret som er naturlig reprodusert for fiske med stang og håndsnøre i Randsfjorden, Dokka, Etna og Dokka-Etna, dvs. ørret som fortsatt har fettfinne. Det vil si at en kun høster av utsatt fisk. Tilsvarende bestemmelse vurderes som lite hensiktsmessig ved garnfiske, da dødeligheten på gjenutsatt fisk ved garnfiske vil være svært stor. For garnfiske er derfor de økte fangstbegrensningene foreslått gjennom endringer av fisketider og redskapsbruk. Uttak av villfisk vil fortsatt være mulig i øvrige bekker og elver.

§ 13. Oppgaveplikt

Det tas inn en paragraf som sikrer forvaltningen tilgang til fangstrapporteringer. God fangstrapportering er en svært god metode for overvåking av storørretbestander. Oppgaveplikten vil

si at alle som kjøper fiskekort innenfor forskriftens virkeområde plikter å levere fangstjournal over fisket av ørret og røye til fiskerettighetshaver, som så må oversende dataene til Statsforvalteren årlig innen 1. februar. Der det ikke er fiskekort plikter den enkelte fisker å levere fangstrapport direkte til Statsforvalteren. Statsforvalteren utformer skjema/løsning for rapporteringen.

§§ 9 og 14 – 16.

Dette er generelle bestemmelser om merkeplikt for faststående redskap, dispensasjonsadgang fra bestemmelsene i forskriften i spesielle situasjoner og alminnelige forskriftsbestemmelser om kontroll, straffeansvar og ikrafttreden.

Vurdering etter naturmangfoldloven §§ 8-12

Statsforvalteren har god kunnskap om storørrestammens levesett, og mulige trusler. Fangstrapporter fra både Randsfjorden og i Dokka Etna, satt opp mot gytefisktellinger og andre undersøkelser, kan tyde på en sårbar storørrestbestand som trenger redusert beskatning for å overleve. Men det er også en usikkerhet i disse tallene, da det er få som leverer fangstrapporter. Det samme kan sies om røya i Randsfjorden, her skulle vi hatt bedre kunnskap om spesielt røyas gyteområder. Ut ifra både kunnskap og mangel på sådan, velger vi nå å redusere beskatningstrykket på både ørret og røye i Randsfjorden og Dokka, Dokka-Etna og Etna. Med dette regnes § 8 kunnskapsgrunnlaget og § 9 føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven å være ivaretatt. Det samme kan sies om § 10 (økosystemtilnærming og samlet belastning). Den nye forskriften skal ivareta en bærekraftig høsting av både storørret, røye og andre fiskearter i Randsfjorden. Forskriften ivaretar også § 12 (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder).

Administrative og økonomiske konsekvenser

Forskriften er omfattende og detaljert, og kan være krevende å sette seg inn i. Det vil derfor bli utarbeidet informasjonsmateriell spesielt rettet mot de ulike type fiskere som legges ut på Statsforvalterens hjemmesider og andre egnede steder. Dette vil ikke kreve vesentlig ekstraarbeid eller kostnader.

Statens naturoppsyn har i dag ansvaret for kontroll av fisket i Randsfjorden, og den nye forskriften vil ikke kreve endret oppsyn utover behovet som foreligger med dagens fiskeforskrift.

Ny forskrift vil heller ikke føre til erstatningsberettigede rettighetstap.